

Versnippering: proces of toestand

In Ruimte 15 verscheen een reactie van Hans Van Hoof op het artikel 'Versnipperd Vlaanderen' in Ruimte 14. Met dit weerwoord willen de auteurs graag hun standpunt verder verduidelijken. Daarmee is het debat, alvast in Ruimte¹, voorlopig gesloten.

IN DE PEN

Barbara Tempels, Kirsten Bomans, Thomas Verbeek | Jonge Onderzoekers Open Ruimte

In zijn reactie stelt Hans Van Hoof dat versnippering funest is voor de biodiversiteit. Daarvoor verwijst hij naar de eilandtheorie uit de biogeografie. Dat klopt uiteraard en ons artikel 'Versnipperd Vlaanderen' spreekt die stelling niet tegen. Meer nog, het toenemend aantal barrières in de open ruimte is niet alleen vanuit ecologisch oogpunt, maar ook vanuit landschappelijk en landbouw-economisch oogpunt niet wenselijk. Versnippering als proces moet - gezien de talloze negatieve gevolgen - inderdaad een halt worden toegeroepen.

Maar daarnaast dient er ook aandacht naar de verstedelijkte toestand te gaan: het feit dat Vlaanderen vandaag een groot aantal kleine openruimtefragmenten kent, zoals tuinen en (hobby)landbouwgebieden. Door een te eenzijdige focus op grote aaneengesloten openruimtegebieden dreigen deze fragmenten bij voorbaat te worden afgeschreven en uit beeld te raken. Dat is vanuit de ruimtelijke realiteit van Vlaanderen een gemiste kans, niet alleen omdat 'ontsnippen' voor veel van deze gebieden geen haalbare kaart is, maar ook omdat ze wel degelijk een zeker potentieel hebben. Hoewel grote natuureenheden ontegensprekelijk het best scoren op het gebied van ecologische rijkdom - en dat geldt in het bijzonder voor de meest zeldzame soorten - is wetenschappelijk aangetoond

dat ook een ecologisch beheerd tuincomplex een aanzienlijke natuurwaarde kan hebben². Hill (2002)³ en Fleishman (2002)⁴ stellen zelfs dat habitatdegradatie voor de meeste planten, vogels en insecten een

'Ook een ecologisch beheerd tuincomplex kan een aanzienlijke natuurwaarde hebben'

veel krachtiger effect op de populaties heeft dan fragmentatie. Naast oppervlakte en verbondenheid speelt dus ook habitatkwaliteit een belangrijke rol voor de biodiversiteit. Een klein versnipperd open-

ruimtegebied heeft dus niet per definitie een lage natuurwaarde, net zoals een groot aaneengesloten openruimtegebied niet per definitie een hoge natuurwaarde heeft.⁵

Ook in Vlaanderen zijn onderzoekers tot de conclusie gekomen dat het beleid in de eerste plaats een verbetering van de habitatkwaliteit van de resterende half-natuurlijke habitatvlekken moet nastreven⁶.

Ons artikel is geen pleidooi voor fragmentatie, maar een oproep om te werken vanuit de ruimtelijke realiteit van een gebied dat nu eenmaal al sterk versnipperd is. Daarom moet - parallel met de denkpiste over grote aaneengesloten openruimtegebieden - ook de potentiële waarde van kleine openruimtefragmenten worden onderzocht. De reactie op ons artikel toont aan dat we in Vlaanderen nog onvoldoende kennis hebben over de toestand, betekenis en waarde van versnipperde gebieden. Die kennis is nodig om substantie te geven aan een creatieve, open discussie over de ontwikkelingsperspectieven en -mogelijkheden van openruimtefragmenten, die verschillende disciplines en belangen integreert, en waarbinnen ook ecologie een plaats moet krijgen. Met het onderzoeksplatform J.o.o.R (Jonge Onderzoekers Open Ruimte) proberen we alvast daaraan bij te dragen. ■

¹ Voor meer informatie over het onderzoek dat aan de basis ligt van het artikel 'Versnipperd Vlaanderen', zie Tempels B., Verbeek T., Pisman A. en Allaert G. (2012). *Verstedelijking in de Vlaamse open ruimte: een vergelijkende studie naar vijf transformaties*. Steunpunt Ruimte en Wonen, blz. 145 + 149 (bijlage); Bomans K. (2011). 'The Fragmentation Bias in the Valuation of Open Space: A Diagnosis for Flanders'. In: Bomans, K. (2011). *Revisiting Dynamics and Values of Open Space. The Case of Flanders*. Proefschrift gemaakt voor het behalen van de graad van Doctor in de Bio-ingenieurswetenschappen. KU Leuven.

² Hermy M. en Claessens B. (2011). 'Gardens and Plant Biodiversity: Noah's Ark or Mixed Blessing?' In: Dewaelheyns V., Bomans K. en Gulinck H. (red.). *The Powerful Garden. Emerging Views on the Garden Complex*. Garant Publishers, Antwerp, blz. 137-152.

Rombaut E., (2011). *Ecological Principles and Guidelines for Sustainable Urban Planning*. In: Dewaelheyns V., Bomans K. en Gulinck H. (red.). *The Powerful Garden. Emerging Views on the Garden Complex*. Garant Publishers, Antwerp, blz. 153-164.

Goddard M.A., Dougill A.J. en Benton T.G. (2010). 'Scaling up from Gardens: Biodiversity Conservation in Urban Environments.' *Trends in Ecology & Evolution* 25(2): blz. 90-98.

Smith R.M., Warren P.H., Thompson K., Gaston K.J. (2006). 'Urban Domestic Gardens (VI): Environmental Correlates of Invertebrate Species Richness'. *Biodiversity and Conservation* 15(8): blz. 2415-2438.

Thompson K., Austin K.C., Smith R.M., Warren P.H., Angold P.G., Gaston K.J. (2003). 'Urban Domestic Gardens (I): Putting Small-Scale Plant Diversity in Context'. *Journal of Vegetation Science* 14(1): blz. 71-78.

³ Hill M.O. (2002). 'Effectiveness of Measures against Habitat Fragmentation and Clues for Future Remedies and Research: cons.' Abstracts symposium Habitat fragmentation effects and remedies. Koninklijk Natuurwetenschappelijk Genootschap Dodonaea, 23 November 2002

⁴ Fleishman E., Ray C., Sjogren-Gulve P., Boggs C.L., Murphy D.D. (2002). 'Assessing the Roles of Patch Quality, Area, and Isolation in Predicting Metapopulation Dynamics'. *Conservation Biology* 16: blz. 706-716

⁵ Samnegård, U., Persson, A.S., Smith, H.G. (2011). 'Gardens Benefit Bees and Enhance Pollination in Intensively Managed Farmland'. *Biological Conservation*. 144: blz. 2602-2606.

⁶ Desender K., Honnay O. en Malfait J.-P. (2005). *Behoudsmaatregelen voor kleine en geïsoleerde populaties: verbinden of vergroten?* Natuur. focus 4(3): blz. 95-100. In: Adriaens T., Peymen J. en Declerck K. (2007). *Natuurverbingsgebieden in Vlaanderen: achtergronden, afbakening en mogelijke inrichting*. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2007 (INBO.R.2007.14). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.